

Genskabelsen af Inuk – en 4.000 år gammel grønlænder

Af Morten Rasmussen og Astrid M. Z. Bonde

Marts 2015

I 1986 udgravede man en boplads i Vestgrønland, Qeqertasussuk. Det var arkæologer fra Nationalmuseet der dengang tog prøver fra de frosne lag. Lagene indeholdt rester der repræsenterede den såkaldte Saqqaq kultur der tidligere levede i dette område i Vestgrønland. Blandt fundene var en utrolig velbevaret hårtot fra et menneske som man på det tidspunkt ikke kunne uddrage så stor information fra. Til gengæld kunne man datere fundene til at være ca. 4.000 år gamle.

DNA-teknikker er i dag i rivende udvikling, og man er i løbet af få år blevet i stand til at få selv meget små mængder DNA ud gamle fossile prøver af knogler, jord, hår og tænder.

Den 4.000 år gamle hårtot blev i 2008 atter et stort fund da den kom i hænderne på DNA-forskerne Eske Willerslev og Tom Gilbert fra Københavns Universitet. De var i stand til at udtage ganske små mængder DNA fra hårene. DNA'en kunne bruges til at se på den slægtskabshistorie som nedarves via mødrene, nemlig det såkaldte mitokondrielle DNA som findes i hundredevis af kopier i alle celler. Denne type DNA er lettere at studere end den DNA der kommer fra selve cellekernen som der kun findes en enkelt kopi af per celle.

DNA-forskerne var ved hjælp af denne ene hårtot i stand til at omskrive den hidtidige teori om hvordan Grønland først var blevet befolket. Resultater afviste nemlig at de første grønlændere kunne stamme fra nordamerikanske indianere eller inuitter fra Canada. I stedet fandt de frem til at de nærmeste nulevende slægtninge til det 4.000 år gamle fund kom fra ø-gruppen Aleuterne på grænsen mellem det nordlige Stillehav og Beringshavet og Seriniki Yuit i det nordøstlige Sibirien.

Hårtotten er fundet under Qasigiannguit Museums udgravninger på bopladsen Qeqertasussuk. (Foto: Peter Andreas Toft, Nationalmuseet, billedet bringes med tilladelse Nationalmuseet).

I 2009 kom hårtotten i hænderne på Morten Rasmussen som var i stand til at frembringe nye og endnu mere detaljerede DNA-oplysninger om hårtottens ejermand, og hvor han kom fra. De nye teknikker gjorde at man ikke kun havde information om arvelinjen fra mødrene, men kunne bruge begge forældres historiske arvelinjer. Derfor blev forskerne i DNA-projektet i stand til at sige noget om dette tidlige folks indvandring til Grønland, deres fortidige levevis og udseende, og med denne nye indsigt fik han også et navn, Inuk.

Da hårtotten fra Inuk i sin tid blev udgravet i 1986 var det svært at forestille sig at man nogensinde kunne udvinde noget særlig information fra den til trods for dens meget fornemme bevarelse. Først i 2001 blev forskere færdige med at kortlægge det menneskelige genom, dvs. rækkefølgen af alle ca. 3 milliarder baser der findes i alle menneskeceller. Resultatet af det arbejde har siden været grobund for en lang række forskningsprojekter, inklusive Inuks genom.

Ved at sammenligne Inuks DNA med DNA fra mange nulevende mennesker, kan man begynde at sige noget om hvem han ligner mest. Det var tydeligt at han lignede folkeslag fra Sibirien mere end nogen andre, mere bestemt chukchier og koryaker fra det nordøstlige Sibirien. Det stemmer godt overens med hvad man ved fra arkæologiens verden, nemlig at der for ca. 5.000 år siden fandt en vandring sted fra netop Sibirien ind over det arktiske Canada og til Grønland.

Udover geografisk tilhørsforhold kan man også ud fra DNA sige en lille smule om udseendet af et individ. Dette er dog stadig et forskningsområde under udvikling, så der er få ting der er 100% sikre. Dog kan man med sikkerhed sige at Inuk havde mørkt hår og brune øjne, han havde også en speciel type fortænder der er mere skovlformede end dem der i dag kendes fra etniske danskere. Desuden havde han også tør ørevoks, som er almindeligt i asiatiske befolkningsgrupper – inklusive inuitter.